

Nogle Bemærkninger

til Veiledning ved Beskuelsen af de paa Kunstacademiet udstillede
Skizzer til Thorvaldsens Museum.

Savnet af et Local, hvori de Arbejder og Samlinger, som Thorvaldsen har skænket sit Fædreland, kunne opbevares og nydes, har foranlediget et Samfund af kunstelskende Mænd, til at indbyde den danske Nation, til ved fælleds Bidrag at bringe de Summer tilveie, hvormed et Museum for disse Kunstskatte kunde blive opført.

Denne Indbydelse har paany fremkaldt de Ideer, som for 5 Aar siden opstode hos mig ved Bearbejdelsen af Kunstforeningens Opgave, om at benytte Ruinerne af Marmorkirken, og uagtet Hensigten med det ovennævnte Museum er aldeles forskellig fra hiin Opgave; saa har jeg dog under Udarbejdelsen af nærværende Skizzer havt de samme Fordele for Die, som den begyndte Marmorkirke og dens Omgivelser tilbyde, og som ogsaa ved denne Leilighed kunne blive benyttede.

Til et Museums Opførelse gives der neppe nogen heldigere Plads her i Byen end den, som disse Ruiner indtage, idet dens fra alle Sider frie, og og for al Ildsfare sikrede Beliggenhed i den skjønneste Deel af Kjøbenhavn, imellem to Hovedgader og ligesom een af de smukkeste Pladse, betinger absolut en offentlig Bygning af det ædlere Slags; og da der neppe er nogen Udsigt, til at bemeldte Ruiner kunne paa en anden Maade blive benyttede, saa vil Museet allerede af denne Grund her være paa sit rette Sted.

Hovedanlægget af Marmorkirken frembyder en Rotunde med en Porticus paa dens For- og Bagside, samt to Sidesloie bestemte til Taarne, og denne Form af en Rotunde med Lysset ovenfra, paa hvis Skjønhed Pantheon i Rom giver os det bedste Exempel, er netop skiftet til saavel at rumme større Kunstværker paa en fordeelig Maade, som ogsaa til at danne Middelpartiet i en offentlig Bygning af den Natur, som i det følgende skal blive udviklet.

Al dette Hovedanlæg kunde saaledes i det mindste Fundamenterne benyttes og saameget af dets Hvide

over Jorden, som vilde blive skult i Museets Kjelderstage, og man burde derfor ikke lade en Leilighed gaae ubenyttet hen, hvorved disse Partier ligesom kunde bruges, idet der vist ikke saa snart vil frembyde sig nogen anden, hvor disse givne Former og Forarbejder med lige Hensigtsmæssighed kan anvendes.

Foruden disse tvende Hovedfordele, nemlig Beliggenheden og de eksisterende Fundamenter samt Kjelderstagen, frembyder Marmorkirken en uhyre Masse af Materialier, som efter dens Nedbrydelse igjen umiddelbar vilde kunne anvendes deels i Grunden, deels i det Indre og Ydre af Museet, og hvorved der vilde spares en heel Deel Udgifter for nye Materialier, Transport o. s. v.

At de her omtalte og hidtil ubenyttede henliggende Gjenstande blot med Hensyn til det Materielle ikke maae være saalidt værd, kan sluttet deraf, at det der staaer af Bygningen og som blev opført i Aarene 1750 til 1770, har kostet 858,000 Rbd. dansk Courant*).

Endvidere vilde Salget af den tiloversblivende Deel af den til Marmorkirken hørende Plads, som ikke benyttes til Museet eller dets nærmeste Omgivelser, og hvorpaa private Bygninger kunde opføres, samt Salget af de til Museet uanvendelige Materialier, indbringe en Sum af henved 60,000 Rbd., og derved kunde for en stor Deel de Udgifter dækkes, som Nydeliggjørelsen af denne Plads og Udførelsen af det nye Anlæg omkring Museet vilde medføre.

Naar det nu paa den ene Side synes indlysende, at dette Sted under disse Forhold lover saa væsentlige Fordele ved Opførelsen af et Museum fremfor ethvert andet Sted, hvor Alting maatte staves heelt fra Ny af, og at en saadan Bygning med sine Omgivelser ikke alene vilde befrie Byen for Ruinerne af et ufuldendt Værk, uden nogen høj Betydning hverken

*) See Conferentsraad Collins Værk for Historie og Statistik, 2den Deel, Pag. 277.

fra den historiske eller fra den kunstneriske Side, men tillige være et hæderligt Minde om det danske Folks National-Land, og en af Hovedstadens betydeligste Forskønnelser; saa tør jeg paa den anden Side ikke fordelge, at denne Plads fordrer en Bygning, der saavel ved sin Form, som ved sin Størrelse kan yde et imponant og værdigt Syn.

Dette vil rigtignok ikke blive Tilfældet, naar det paatænkte Museum bliver indskrænket til en ganske simpel Bygning, der paa den mindst bekostelige Maade blot giver Leilighed til deri at gjemme Thorvaldsens Arbejder og Samlinger, og jeg har derfor tænkt mig en Bygning af en fleersidig Bestemmelse og af større Omfang, end den blotte Opbevaring af hine Kunstskatte vilde behøve.

Forinden jeg imidlertid gaaer over til de udstillede Skizzers nærmere Beskrivelse, tillader jeg mig endnu at anføre nogle Bemærkninger, som deels have havt en væsentlig Indflydelse paa det hele Udkast, deels fortjene at komme i Betragtning ved den nærmere Undersøgelse af det Hensigtsmæssige i et saa stort Anlæg.

- 1) Der existerer intet Local i Kjøbenhavn, hvor større Forsamlinger af Almeen-Interesse kunne afholdes, og hvor Høitideligheder, der ikke netop ere kirkelige, f. Ex. Musikfeste o. s. v. kunde finde Sted.
- 2) Der er siden Fuldførelsen af Hoveddelene af Christiansborg-Slot ingen offentlig Bygning under Arbejde, hvor de forskellige Haandværkere kunde erholde en især i denne arbejdslose Tid saa høist nødvendig Beskæftigelse, der ikke alene kunde staa dem Fortjeneste, men tillige bidrage til at uddanne dem, og give dem, saavel som mange Industriregrene Leilighed til gavnlig og fremadskridende Virksomhed.
- 3) Der er kun liden Udsigt til at de ældre og yngre herværende Kunstnere skulle komme til at anvende deres Kræfter efter en større og for selve Konsten tjenligere Maalestok, end den, som privat Interesse giver Anledning til.

Ved disse Skizzer er den samme Maalestok antaget som i Jardins Værk over Marmorkirken, og de ved Siden af Opstalterne og Giennemsnittene tegnede smaa Figurer tjene til at give et omtrentligt

Begreb om Bygningens Størrelse i Forhold til en Mands Høide.

Grundtegningens Hovedform danner en Kvadrat, hvis Sider ere ligesaa store som den lange Arel af Marmorkirkens Middelpartie, nemlig 94 Alen, og herved fremkommer foruden den forreste Porticus, en sammenhængende Række af Sale og andre Rum, som indeslutte den ovenomtalte Rotunde. Denne sidste, hvis Høide og Ivermaal er liig Diameteren af det nu eksisterende cirkelformige Indre af Marmorkirken, (48 Alen) kan umiddelbar efter Redbrydelsen opføres paa de gamle Substructioner.

Den store Porticus, eller aabne Forhalle, foran Rotunden saavel som en Deel af Salene bagved samme, staae ligeledes paa den gamle Kjelder=Stage, og den største Deel af Udbygningen imod store Kongensgade, tilligemed Hovedtrappen imod Amalienborg er antaget opført paa de gamle Fundamenter. Selv til Middelpartiet af begge Sider af Museet vil endeel af Taarnfundamenterne kunne blive benyttet.

Dette samt hvorledes Hoveddelene af det nye Museum skulle staae paa Kjelder=Stagen af Marmorkirken, sees i Grundtegningen af denne Stage antydet med røde Conturer; hvorimod den graae Tinte betegner Massen af Marmorkirkens Fundamenter, og den rød-graae den eksisterende Deel af Kjelder=Stagen som igjen skal benyttes; den aldeles røde Tinte angiver de Dele af Museets Kjelder=Stage, som maa af Nyt tilbygges.

Denne Kjelder=Stage vil paa Solsiden indeholde Voliger med egen Indgang for en Portner og en Fyrbøder; paa den modsatte Side derimod Magaziner og andre Rum til at restaurere og afforme, ligeledes med egen Indgang.

I de fire Hjørner nærmest Rotunden tænkes anbragt Varmeindretninger, hvorved saavel Salene som Flisegulvene kunne blive opvarmede. Den øvrige Deel af denne Stage, som ikke bruges til Forplads eller Corridorer og Trapper, benyttes til Magaziner for Brændsel, Retirader o. s. v. Foruden de her anførte nødvendige Bequemmeligheder tjener Kjelder=Stagen, der heelt igennem tænkes hvælvet, tillige til at holde Bygningen saa tør som muligt, saaledes at ingen skadelig Virkning af Fugtigheden paa de i Museet gjemte eller udførte Kunstværker vil være at befrygte.

Til det egentlige Museum kommer man fra Amalienborg=Side op ad den ovennævnte Ydertrappe

og gennem den aabne Forhalle, hvilken sidste kunde prydes med plastiske og maleriske Kunstværker og, isald man ønskede det, lukkes med et lavt Bronzegitter. Derfra kan man træde enten lige igennem Hoveddøren ind i Rotunden, eller ogsaa til høire eller venstre ind i de mindre Sale. Imellem Murene ved disse sidste Indgange er paa en ikke iøjensaldende Maade anbragt Rum for Portneren, samt smaa Trapper, som føre saavel til Kjelder=Stagen som til Tagene.

Benyttes Indgangen paa venstre Side, saa kommer man først ind i et firkantet Værelse (af 19 Alens Længde og Bredde), med fladt Loft og Lyset ovenfra, hvori Thorvaldsens Samlinger af mindre plastiske Gjenstande, saasom Vasier, antike Marmorfragmenter, Terracotter, Bronzer etc. kunne blive opstillede.

Derfra træder man ind i en lang Sal med tre Krydshvælvinger og tilsvarende halvbrunde Lysaabninger i Sidevægen ud til Pladsen, hvor, foruden et passende Udvalg af større Arbejder, to af Thorvaldsens Gavl-Compositioner, nemlig Salomons Dom og Apollo iblandt Hyrderne, kunne opstilles lige over for Vinduerne.

Fra denne Sal gaaer man ind i en anden noget mindre, med Tøndehvælving og Lyset ovenfra, som er bestemt især til Thorvaldsens Arbejder af den græske Mythologie, saavel Billedstøtter som halvophøiede Arbejder, og hvor altsaa Jason, Mercur, Adonis, Venus, Priamus og Achilles o. s. v. ville finde deres Plads.

Derpaa følger et Værelse, hvis Størrelse er afsættet efter Dimensionerne af Alexanders Triumphtog, og, istedetfor at anbringe en Gipsafføbning, vilde det være en dobbelt Gavnst, saavel for Museet som for dette Mesterværk, om det Exemplar i Marmor, som Regjeringen eier og som hidtil er bestemt for Christiansborg Slot, her kunde blive opstillet. Dette Værelse har desaaarsag erholdt de i Tegningen angivne Former, for at dette i den nyere Kunst saa høit fremragende Værk kunde erholde en heldig Belysning og saaledes komme til at gjøre en ganske anden Virkning, end paa Slottet, hvor det paa Grund af de givne locale Forhold ikke kan faae Belysning uden nedenfra. Derimod vil en Gipsafføbning paa det sidstnævnte Sted gjøre aldeles samme Tjeneste, som Gips=Originalen til denne Frise i Paladset paa Monte Cavallo i Rom.

Salen, som man fra dette Værelse træder ind i, har, ligesom den foregaaende mythologiske, Tøndehvælving, og Lyset ovenfra. Hovedgjenstandene i den ere den colossale Kristusfigur, Apostlerne og andre Værker af bibelsk Character.

Den næste Sal kan enten beholde samme Størrelse som den tilsvarende paa Bygningens venstre Side, med Krydshvælvinger og tre halvbrunde Lysaabninger ud til Pladsen, eller ogsaa deles saaledes som Grundtegningens høire Side viser, nemlig i tre mindre Værelser, hvoraf ethvert faaer sit eget Vindue og hvorved der følgende vindes mere Plads og en større Genhed i Belysningen. I de tvende af disse Værelser opstilles lige over for Vinduerne de to resterende Gavl-compositioner: Johannes i Orkenen og Christi Opstandelse; de øvrige Bægge saavel her som i det tredje Værelse kunne benyttes til Portraitstatuer, Gravmonumenter og andre Arbejder af mindre Omfang.

Endelig vil det sidste Værelse af samme Størrelse og Hovedform som det allerførst nævnte, og med en lignende Belysning, indeholde Thorvaldsens Samling af Malerier og andre hertil passende Gjenstande.

Rotunden med dens fire store Nischer bliver reserveret deels til colossale, allerede eksisterende Billedstøtter og Monumenter, saasom Pavens, Leuchtenbergs, Copernikus, Poniatowskis etc.; deels til andre større Værker, som Thorvaldsen med sin usvækkede Kunstnerkraft rimeligvis endnu kan udføre.

Paa den Side af Museet, som vender ud imod Store Kongensgade er der saavel en Ydertrappe, som en Opførsel til en mindre Forhalle, hvorfra man gennem den mellemste Dør kommer lige igennem Alexanders Værelset til Rotunden og de tilstødende Sale, eller ogsaa, igennem de mindre Sidedøre til venstre og høire, ind i Cabinetter, hvoraf det ene kan anvendes til Thorvaldsens Mynter, skaarne Stene, Gemmer o. s. v., det andet til hans Bibliothek, Kobberstik, Tegninger o. s. v.

Over disse Værelser findes to andre, som staae i Forbindelse med dem formedelst smaa Trapper, og hvis Beliggenhed tillader, at forskellige Gjenstande af de her opbevarede Samlinger kunne benyttes og studeres i usforstyrret Ro.

Fra Cabinetterne i underste Stage føre skulle Døre til Salene, og lette saaledes Communicationen for vedkommende Tilsynsmænd. Ved talrige Forsamlinger, som ved Høitideligheder, Musikfeste o. s. v. vil de omkring Rotunden anlagte Værelser

og Sale, desuden tjene til at lette Passagen til og fra denne, fordele de Besøgende og saaledes yde den fornødne Bequemmelighed for det store Antal Mennesker, som et disponibelt Rum paa henved 5000 Qvadrat- alen kan modtage.

Det concentrerede Anlæg gjør, at Bygningen, uagtet dens betydelige Omfang og Flade=Indhold, alligevel forholdsvis kan udføres med den størstmulige Deco- nomie i det Hele saavel som i dens enkelte Dele. Ro- tundens Muur afgiver nemlig ei alene et Skillerum mellem den og de omgivende Sale, men den bærer desuden den simple Kuppelhyvelving, uden at behøve den Tykkelse som en isoleret Rundbygning vilde kræve, da de tilstødende Sale med deres Mure og Svæl- vinger afgive den nødvendige Modstand mod Kuppe- lens Sidetryk.

Paa en lignende Maade er der overalt i Projectet sørget for, at der i dets architectoniske An- ordning Intet findes, som ikke har sin nødvendige, til Bygningens Bestemmelse og Soliditet svarende Function.

Hvad Constructionen angaaer, saa kan den Deel af Marmorkirkens Materialier, som ikke har staaet sig i Luften, anvendes til Fundament- og Inde- mure. Med den Deel derimod, som har staaet Proven i de afvigte 80 Aar, kan Inderdelen af Kjæl- der-Stagen, samt Søiler, Pilastre, Gesimser o. s. v. udføres, medens alt det øvrige udvendige Muurværk bliver af rødligte Muursteen uden Puds.

Den Deel af Kuppelen og Svælvingerne over Salene, som udøver noget Sidetryk, opføres af sær- skilt dertil fabrikerede Steen, der ere porøse, men faste og tillige lette.

Kuppelen kan tildeels mures med Cement og overtrækkes med et eller andet vandtæt Materiale.

Ved det flade Tag, som understøttes af let Som- merværk, kan den Dornske Bedæknings-Methode an- vendes, isald man ikke vil foretrække den kostbarere Kobberbedækning, saavel for dette som for Kuppelen.

Alle ydre og indre architectoniske Former ere antagne saa simple som mueligt, og Bygningens Forskjønnelse er blot beregnet paa de plastiske og ma- leriske Kunstværker, hvormed den under selve Opfø- relsen eller senere kan blive udsmykket. Derfor er ogsaa i vedføjede Hovedsum over Beføstningerne ikke anført andet, end hvad der henhører til Bygningens Opførelse, medens alle Dele af samme, hvor der i Skizzerne er antydnet et eller andet Slags af de ovennævnte Udsmykkelser, antages at være glatte og blot forberedede til at modtage lignende Kunstværker, der jo kunne erholde en i mange Henseender bedre Anordning, end den her paaageede.

Til at fuldføre en Bygning som den her projec- terede vil et Tidsrum af 5 til 6 Aar være tilstræk- keligt. Hele Udførelsen, Redbrydelsen af de gamle Ruidera iberegnet, vilde ifølge et detailleret Overslag, som er gjort i Forening med dygtige og erfarne Prac- tikere, og hvorved ikke alene den strængeste Deconomie er antaget som Rettesnor, men hvorved ogsaa flere Besparelser ere foretagne end der ved Skizzerens Udarbejdelse vare paatænkte, medføre en Beføstning af 281,000 Rbd. Selv om man vilde anvende noget mere end det allernødvendigste for Bygningens Varig- hed og Værdighed, saa maatte Beføstningerne i hvert Tilfælde kunne holdes indenfor Grændserne af 300,000 Rbd.

Charlottenborg den 28 Marts 1838.

G. Hetsch.